

Marcel Reich-Ranicki over Schillers Die Räuber¹

Tja, dames en heren, het is werkelijk een onnozel en dwaas, een ernstig en zwaar stuk, *De rovers* van Schiller, dat de grote (onze) Schiller geschreven heeft toen hij 29 jaar oud was.

Wat gebeurt er niet allemaal in dat stuk...

De oude graaf Von Moor krijgt een valse brief van zijn zoon Karl voorgelegd, en onmiddellijk is de oude graaf bereid die zoon te onterven en te vervloeken.

Wanneer die zoon dit te horen krijgt, keert hij onmiddellijk zijn oude leventje de rug toe en laat zich tot rovershoofdman kiezen, in plaats van zijn vader op te zoeken en met hem een paar verstandige woorden te wisselen...

Karl is maar net bij de rovers of zijn broer Franz wil hun vader op een intelligente wijze uit de wegruimen door hem een valse getuigenis te laten horen over de dood van Karl. Hopend dat de vader bij het horen van dit nieuws dood valt, maar nee, de vader valt niet dood, maar wel bewusteloos. En bewusteloos, maar nog levend laat Franz hem naar een keldergraf brengen om hem te laten creperen.

Wansmakelijk.

Het is pure kitsch.

Maar de oude Von Moor wordt uit de zerk gered en mag nog een tijdje in leven blijven.

Wat gebeurt hier niet allemaal...

Het is toch niet te geloven...

Dan wil Franz zich de bruid van zijn broer toe-eigenen door haar te verkrachten, maar zij weert hem af met het zwaard in de hand.

Triomf van de kitsch.

De triviaal literatuur overwint.

En het ergst van deze triviaal literatuur is dat de personen elkaar niet kunnen herkennen...

De oude Von Moor kan zijn zoon Karl niet herkennen, misschien is hij seniel, maar de jonge Amalia, een mooie jonge vrouw, de bruid van Karl, zelfs zij kan haar broer... nee haar bruidegom niet herkennen.

Wat is dit toch voor onzin...

En het houdt niet op...

Aan het einde komen alle rovers samen, ze willen allemaal Amalia hebben. 'Amalia voor de rovers!' schreeuwen ze.

Wat willen ze, om de beurt met haar slapen, de één na de andere?

Dat is natuurlijk voor een edel meisje niet te harden, onverdraaglijk, zij wil liever sterven en wat doet de bruidegom Karl, hij doodt haar...

---

¹ Marcel Reichman-Ranicki : http://www.youtube.com/watch?v=Tk5kBe_bh94

Dames en heren, dit is onzin, en dat allemaal met een gezwets zoals men nog nooit heeft gehoord.

Schiller protesteert via Karl von Moor tegen 'het kleurrijke geklets van zijn tijd'. Maar hij, deze Schiller, representeert toch zelf dit 'kleurrijke geklets van zijn tijd'? Hij kan de kleur zelf niet in bedwang houden... hier wordt eindeloos gezwetst en gevloekt. Ik geloof dat we moeten wachten op Hemingway voordat er weer gevloekt wordt in de literatuur zoals er in *De rovers* van Schiller gevloekt wordt.

Kortom, een werk uit de middelmatige triviaalliteratuur, een ellendig, vervelend, dodelijk vervelend, onnozel en belachelijk stuk.

Tja, nu heb ik genoeg geschimpt.

En toch moet ik jullie nog zeggen waarom ik van dit stuk hou.

Nee, ik neem niets terug van wat ik gezegd heb.

Toch moet ik toegeven dat ik er van hou.

Ik heb het voor het eerst gelezen toen ik twaalf of dertien jaar oud was. Ik had griep en lag ziek op bed. Ik weet niet of het aan die griep lag, maar ik vond het stuk geweldig, buitengewoon. Ik heb het in één ruk uit gelezen. Ik was door het stuk gefascineerd, geen wonder, het is op maat gesneden voor een puberende knaap.

Ondertussen is er een halve eeuw gepasseerd en ik heb het deze week nog een keer gelezen. En ik ben opnieuw gefascineerd door het stuk.

Het is één van de mooiste stukken in de Duitse literatuur.

Waarom eigenlijk?

Met die ongeloofwaardige, onwaarschijnlijke, triviale motieven, met dat ongehoorde gezwets, wat is het dan?

Men zegt dikwijls dat het een maatschappijkritisch stuk is, dat klopt natuurlijk niet, van maatschappijkritiek is hier geen sprake.

Het is iets geheel anders.

Maatschappijkritisch zal Schiller later worden met *Kabale und Libe*, dat zeker...

Het stuk is een enige vulkaanuitbarsting, een explosie van de jeugd, geschreven met een ongelooflijke schwing, met een kracht, met een intensiteit, die de Duitse literatuur daarvoor niet gekend heeft.

Dat is het ongewone, het unieke, dat Schiller veel woorden, woorden en nog eens woorden, en ook gezwets nodig heeft om de opstand van de jeugd tot uitdrukking te brengen.

Dit stuk is zo krachtig, zo baldadig, dat niemand het ten gronde kan richten, zelfs regisseurs lukt dit niet.

Het stuk leeft nog steeds.

Waarop wijst dit eigenlijk?

Een opstand?

Waartegen? Tegen wie?

Tegen wie is die Karl von Moor dan eigenlijk?

Hij is geen revolutionair, hij is een gewone anarchist en terrorist.

En waarom wil hij tegen de wereld protesteren?

Omdat hij door zijn vader onterft wordt...

Als hij niet onterft wordt, krijg je een totaal andere intrige en mislukt het plan van zijn broer Franz.

Die wordt net zo'n ouderwetse graaf als de oude Von Moor, en had ook hij net zoals zijn vader zijn knechten en meiden gepest en onderdrukt.

Maar desondanks trekt hij de wereld in en protesteert hij tegen de wereld als zodanig, tegen de wereld an sich en niet tegen een bestaande maatschappelijke orde.

Omdat de wereld hem niet bevalt, het is een vol, een kolossaal en gigantisch protest, een ongehoorde rebellie. Dat is het wat dit stuk deze kracht, tot op de dag van vandaag, deze ongehoorde jeugdige kracht, deze schwung en dit elan geeft.

In dit stuk herkent iedereen zich, elke generatie, steeds opnieuw.

Het werd op veel verschillende manieren, in verschillende kostumeringen opgevoerd.

In de jaren twintig door Erwin Piscator in Berlijn met kostuums uit die tijd en het personage Spiegelberg, de verrader, met het masker van Leo Trotsky.

En dichterbij ons, in de jaren zeventig heeft men het stuk in kostuums van de studentenopstand van mei 1968 gespeeld.

Dat is natuurlijk allemaal rommel...

Het stuk is geworteld in de tweede helft van de 18^e eeuw en daar moet men het ook laten.

Het is een stuk boordevol sturm und drang.

Het is het enige, geniale Duitse sturm und drang drama.

We hebben steeds geleerd over Gotz von Berlichingen² en *De rovers*...

Nee, Gotz von Berlichingen is vandaag slechts een document in de archieven van de literatuurgeschiedenis. Een achtenswaardig document, maar het tien jaar later geschreven *De rovers* is veel krachtiger.

De rovers, Karl von Moor, die edele rovers, rovers die de armen helpen, is toch de meest sympathieke van de Duitse 'do-it-yourself' helden.

Dat zijn ze ja, Gotz von Berlichingen, Karl von Moor, Michael Koolhaas³. Mannen die niet met de wereld kunnen opschieten en proberen het recht in eigen hand te nemen, te branden en te moorden, die onheil aanrichten, en geloven dat men om een nieuwe wereld op te richten eerst de bestaande totaal moet verstoren, vernietigen.

---

² Stuk van Goethe (1773) http://nl.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6tz_von_Berlichingen

³ Michael Koolhaas, novelle van von Kleist (1811) http://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Kohlhaas

Maar ja, natuurlijk, we kennen dat, zo werkt het niet, in geen van die werken, ook niet in *De rovers*. Het eindigt er mee dat hij capituleert, de Karl von Moor, hij ziet de zinloosheid in, hij erkent de moeite, de inspanningen die het kost, waardoor hij zich ter beschikking stelt van het gerecht. En zoals een vriend me onlangs nog zei, schenkt hij aan het einde een arme man nog een hoop drinkgeld. Er is namelijk door het gerecht heel wat geld op zijn hoofd gezet en hij levert zich uit aan een arme man, die dat geld goed kan gebruiken.

Ja, waarom herkent elke generatie zich steeds weer in dit stuk vol triviale motieven?

Wellicht omdat het stuk het falen van het bestaan uitdrukt. Omdat de onmogelijkheid om op te schieten met de staat en de maatschappij heel typerend is, en dit niet alleen voor de tweede helft van de 18^e eeuw geldt. Daarom?

Het is geen typisch Frans, geen typisch Engels stuk, ofschoon Schiller - zoals hij zelf zegt - zich in Shakespeare verdiept heeft. En Franz von Moor natuurlijk een kopie van Richard de Derde is.

Nee, zo kan men het niet zien, dit stuk is met zijn verlangen, met zijn bijna romantische verlangens, met de totale mislukking van het bestaan die het toont, typisch, ja, typisch waarvoor dan?

Waar speelt de handeling zich af?

In Frankenland en in het Bohemenwoud. Ja, waarschijnlijk dacht Schiller ook aan Wurtemberg.

Nee, wat het stuk toont dat heeft Schiller ook met de plaats van handeling aangeduid. Bij de personage aanduiding schreef Schiller het, verder hoeven we niet te zoeken, plaats van handeling is Duitsland.

Dat is het voor vandaag.

Marcel Reich-Ranicki over Schillers *Die Räuber*:
http://www.youtube.com/watch?v=Tk5kBe_bh94

Marcel Reich-Ranicki : http://nl.wikipedia.org/wiki/Marcel_Reich-Ranicki

Marcel Reich-Ranicki